

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

לעילוי נשמת מו"ח הרה"ג המקובל הרב אליהו עטייה זצ"ל

ספר יהושע פרק יט

נחלת שמעון בתוך נחלת יהודה

ראשי נקיים

שמעון קיבל נחלתו בתוך נחלת יהודה ◊ החיבור בין יהודה לשמעון איננו חדש ◊ מקום קבורת השבטים ◊ אחלקם ביעקב ואמיצם בישראל ◊ יהודה קידש שם שמים בפרהסיא ◊ מדוע זכה יהודה במלכות? ◊ יהודה הכיר בטעותו ◊ לאחר חולשת שמעון נזכרת גבורת יהודה ◊ התמודדותו של שמעון בעריות ◊ באר שבע בתורה ◊ סוד באר שבע ◊ ממדבר שממה לבאר מים חיים

פרק יט

גורל בני שמעון ועריהם

"וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל הַשֵּׁנִי לְשִׁמְעוֹן לְמִטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי יְהוּדָה: וַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בָּאָר שֶׁבַע וְשֶׁבַע וּמוֹלָדָה: וַחֲצֵר שׁוּעַל וְגַלְעָד וְעָצֶם: וְאֶלְתוֹלַד וּבְתוֹל וְחֶרְמָה: וְצִקְלָג וּבֵית הַמְרֻכָּבוֹת וַחֲצֵר סוּסָה: וּבֵית לְבָאוֹת וְשֵׁרוּחַן עָרִים שְׁלֹשׁ עָשָׂר וַחֲצִירֵיהֶן: עֵזוֹ רְמוֹן וְעֵתֶר וְעֵשׂוֹן עָרִים אַרְבַּע וַחֲצִירֵיהֶן: וְכָל הַחֲצָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הָעָרִים הָאֵלֶּה עַד בְּעֵלְת בָּאָר רֵאמַת נִגְבַּי אֵת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם: מִחֶבֶל בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי שִׁמְעוֹן כִּי הָיָה חֶלֶק בְּנֵי יְהוּדָה רַב מֵהֶם וַיִּנְחְלוּ בְּנֵי שִׁמְעוֹן בְּתוֹךְ נַחֲלָתָם."

גורל בני זבולון וגבולותיו

"וַיַּעַל הַגּוֹרֵל הַשְּׁלִישִׁי לְבְנֵי זְבוּלוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם וַיְהִי גְבוּל נַחֲלָתָם עַד שְׂרִיד: וְעַלָּה גְבוּלָם לִמָּה וּמִרְעֵלָה וּפְנַע בְּדַבְשֶׁת וּפְנַע אֶל הַנַּחַל אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יָקְנָעִם: וְשֶׁבַע מִשְׂרִיד קְדָמָה מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ עַל גְּבוּל כְּסֵלֵת תְּבַר וַיֵּצֵא אֶל הַדְּבָרֵת וְעַלָּה יַפְיַע: וּמִשָּׁם עָבַר קְדָמָה מִזְרָחָה גֵתָה חֶפְרָה עֵתָה קָצִין וַיֵּצֵא רְמוֹן הַמֵּתָאָר הַנֶּעֱשֶׂה: וְנֹסֵב אֹתוֹ הַגְּבוּל מִצְפּוֹן חֲנָתוֹן וַיְהִי תְּצִאֲתוֹ גִּי יִפְתַּח אֶל: וְקִטְתָּ וְנַחֲלָל וְשִׁמְרוֹן וַיִּדְאָלָה וּבֵית לָחֶם עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂר וַחֲצִירֵיהֶן: אֵת נַחֲלַת בְּנֵי זְבוּלוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצִירֵיהֶן."

גורל בני יששכר וגבולותיו

"לְיִשְׁשָׁכָר יֵצֵא הַגּוֹרֵל הַרְבִּיעִי לְבְנֵי יִשְׁשָׁכָר לְמִשְׁפַּחְתָּם: וַיְהִי גְבוּלָם יִזְרְעֵאלָה וְהַכְּסוּלָה וְשׁוֹנָם: וְחַפְרִים וְשִׂיאָן וְאַנְחֶרֶת: וְהַרְבִּית וְקִשְׁיוֹן וְאַבְעֵן: וְרַמַּת וְעִין גַּיִם וְעִין חֲדָה וּבֵית פֶּצֵץ: וּפְנַע הַגְּבוּל בְּתַבּוֹר וְשַׁחְצִימָה וּבֵית שָׁמֶשׁ וַיְהִי תְּצִאֲתוֹ גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ עָשָׂר וַחֲצִירֵיהֶן: אֵת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים וַחֲצִירֵיהֶן."

גורל בני אשר וגבולותיו

"וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל הַחֲמִישִׁי לְמִטָּה בְּנֵי אֲשֶׁר לְמִשְׁפַּחְתָּם: וַיְהִי גְבוּלָם חֶלְקֵת וְחָלִי וּבֶטֶן וְאַכְשׁוּף: וְאֶלְמַלְךָ וְעַמְעֵד וּמִשְׁאֵל וּפְנַע בְּכַרְמֶל הַיְמָה וּבְשִׁיחֹר לְבִנְתָּ: וְשֶׁבַע מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ בֵּית דָּגוֹן וּפְנַע בְּזַבְלוֹן

וּבְנֵי יִפְתַּח אֶל צְפוֹנָה בֵּית הָעֵמֶק וְנִעְיָאֵל וַיֵּצֵא אֶל כְּבוֹל מִשְׁמָאֵל: וְעֵבְרוֹן וַיְרַחֵב וְחַמּוֹן וְקָנָה עַד צִידוֹן רַבָּה: וְשֶׁבַע הַגְּבוּל הָרְמָה וְעַד עִיר מְבַצֵּר צַר וְשֶׁבַע הַגְּבוּל חֶסֶה וַיְהִי וַיְהִי תְּצִאֲתוֹ הַיְמָה מִחֶבֶל אֶכְזִירָה: וְעַמָּה וְאַפְקָר וַיְרַחֵב עָרִים עֲשָׂרִים וְשְׁתֵּים וַחֲצִירֵיהֶן: אֵת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי אֲשֶׁר לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצִירֵיהֶן."

גורל בני נפתלי וגבולותיו

"לְבְנֵי נַפְתָּלִי יֵצֵא הַגּוֹרֵל הַשְּׁשִׁי לְבְנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם: וַיְהִי גְבוּלָם מִחֶלֶף מַאֲלוֹן בְּצַעַנְנִים וְאַדְמִי הַנֶּקֶב וַיִּבְנֵאֵל עַד לְקוּם וַיְהִי תְּצִאֲתוֹ הַיַּרְדֵּן: וְשֶׁבַע הַגְּבוּל יְמָה אֲזַנּוֹת תְּבּוֹר וַיֵּצֵא מִשָּׁם חוּקְקָה וּפְנַע בְּזַבְלוֹן מִנְּגֵב וּבְאֲשֶׁר פְּנַע מִיַּם וּבֵיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: וְעָרֵי מְבַצֵּר הַצְּדִים צַר וְחַמַּת רַקַּת וְכַנְרַת: וְאַדְמָה וְהָרְמָה וְחַצוֹר: וְקִדְשׁ וְאַדְרַעִי וְעִין חַצוֹר: וְיִרְאֹן וּמַגְדַּל אֶל חֶרֶם וּבֵית עֲנַת וּבֵית שָׁמֶשׁ עָרִים תְּשַׁע עָשָׂר וַחֲצִירֵיהֶן: אֵת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים וַחֲצִירֵיהֶן."

גורל בני דן ועריהם

לְמִטָּה בְּנֵי דָן לְמִשְׁפַּחְתָּם יֵצֵא הַגּוֹרֵל הַשְּׁבִיעִי: וַיְהִי גְבוּל נַחֲלָתָם צֹרְעָה וְאַשְׁתָּאוֹל וְעִיר שָׁמֶשׁ: וְשַׁעֲלַבִּין וְאֵילוֹן וַיִּתְּלָה: וְאֵילוֹן וְתַמְנַתָּה וְעַקְרוֹן: וְאֶלְתַּקָּה וּגְבַתוֹן וּבֵיעֵלְתָּ: וַיְהִי וּבְנֵי בְּרַק וְגַת רְמוֹן: וּמֵי הַיַּרְקוֹן וְהַרְקוֹן עִם הַגְּבוּל מוֹל פּוֹי: וַיֵּצֵא גְבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְּנֵי דָן וַיִּלְחָמוּ עִם לָשָׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיִּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי חֶרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיִּשְׁבּוּ בָּהּ וַיִּקְרְאוּ לְלָשָׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם: אֵת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי דָן לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצִירֵיהֶן."

סיכום נחלת הארץ ונחלת יהושע

"וַיִּכְלוּ לַנְּחֹל אֵת הָאָרֶץ לְגְבוּלְתֶּיהָ וַיִּתְּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן בְּתוֹכָם: עַל פִּי ה' נִתְּנוּ לוֹ אֵת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאֵל אֵת תַּמְנַת סָרַח בְּהַר אֶפְרַיִם וַיִּבְנֶה אֵת הָעִיר וַיִּשְׁבּ בָּהּ: אֵלֶּה הַנְּחֹלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרֵל בְּשֵׁלָה לְפָנֵי ה' פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד וַיִּכְלוּ מִחֶלֶק אֵת הָאָרֶץ."

מקום קבורת השבטים

הזכרנו את ברכת משה לשבט יהודה, "שְׁמַע ה' קול הַהוֹדָה". בספרי לומדים חז"ל מפסוק זה, שמשה רבנו התפלל על יהודה שיקבר בארץ ישראל, וזו לשון המדרש:

"שמע ה' קול יהודה, מלמד שנתפלל משה על שבטו של יהודה ואמר לפניו: ריבונו של עולם, כל זמן ששבטו של יהודה שרוי בצער ומתפלל לפניך אתה מעלה אותו מתוכה. ואל עמו תביאנו - שיקבר עם אבות בארץ.

רבי יהודה אומר: וכי עצמות יוסף בלבד העלו ישראל ממצרים, והלא כל שבט ושבט העלה עצמות שבטו ממצרים, שנאמר: 'והעליתם את עצמותי מזה אתכם' (שמות יג, יט), שאין תלמוד לומר 'אתכם', מה תלמוד לומר 'אתכם', שכל שבט ושבט העלה עצמות שבטו ממצרים, ומה תלמוד לומר 'ואל עמו תביאנו', שנקבר עם אבות בקבורתם."

כלומר לפי רבי יהודה, עצמותיהם של השבטים כולם הועלו לארץ ישראל, ויהודה נקבר עם האבות ממש במערת המכפלה⁸.

ממשיך המדרש:

"וזאת ליהודה, מלמד שנתפלל משה על שבטו של שמעון. אמר לפניו: ריבונו של עולם, כל זמן ששבטו של שמעון שרוי בצער ומתפלל לפניך אתה מעלה אותו מתוכה.

'ואל עמו תביאנו', שקרבו עמו לברכה, שנאמר: 'ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגורלי' (שופטים א, ג).

'ידיו רב לו', בשעה שנאמר: 'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי' (בראשית לד, כה).

'ועזר מצריו תהיה'. כענין שנאמר: 'ויסעו ויהי חתת אלקים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב' (בראשית לה, ה).

אמנם לא מוזכרת ברכת משה לשמעון בפרשת וזאת הברכה, כפי שראינו, אך בברכת משה ליהודה רמוזה תפילת משה על שבט שמעון. יהודה פורס את חסותו על שמעון האח הגדול.

אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל

בפרשת ויחי, בברכת יעקב לשמעון ולוי, באה תוכחה על התנהגותם עם שכנם מתוך כעס וחרון אף, בהרגם בחרב את כל אנשי שכם, וכך נאמר:

"שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחִים כְּלִי הַמָּס מִכְרֹתֵיהֶם: בְּסֹדֶם אֶל תָּבֵא נַפְשֵׁי בְּקֶהֱלָם אֶל תַּחַד כְּבֹדִי כִּי בְּאֶפֶס הָרְגוּ אִישׁ וּבְרָצִנָם עִקְרוּ שׁוֹר: אֲרוֹר אֶפֶס כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּהּ אֶחְלָקֶם בְּיַעֲקֹב וְאֶפִּיצֶם בְּיִשְׂרָאֵל"⁹.

במילים אלו לא נתכוון יעקב לקלל ח"ו את שמעון ולוי עצמם, אבל הביע לשון קללה על אפם העז, ועל עברתם הקשה. כלומר ארורה מידת כעסם על יושבי העיר שכם. ולכן לא תהיה להם נחלה מיוחדת ככל שבט מן השבטים, אלא יהיו מקומותיהם מחולקים ונפוצים בתוך אחיהם¹⁰. ואכן שבט לוי לא נחל מקום מסוים בארץ והיו נפוצים בשאר שבטי ישראל, וגם שבט שמעון

שמעון קיבל נחלתו בתוך נחלת יהודה

בפרקנו מתוארת חלוקת הארץ לנחלה לשבטים הנותרים - שמעון, זבולון, יששכר, אשר, נפתלי ודן. לאחר הגרלת שבטי יהודה, בית יוסף ובנימין, בא תורו של שבט שמעון, כאשר שמעון מקבל ערים בתוך נחלת שבט יהודה.

הסיבה ששבט שמעון קיבל נחלתו בתוך נחלת שבט יהודה היא, משום ששבט יהודה כבש שטחים נרחבים יותר מהראוי לו, ומכיון ששבט שמעון היה שותף עמו במלחמתו. בספר שופטים מסופר כי יהודה ושמעון נלחמו כתף אל כתף בכנעני כדי לכבוש את ערי הנגב, "וַיֹּאמֶר יְהוָה לְשִׁמְעוֹן אָחִיו עֲלֵה אִתִּי בְּגֵרְלִי וְנִלְחַמְהָ בְּכַנְעֲנֵי וְהִלַּכְתִּי גַם אֲנִי אִתְּךָ בְּגֹרְלֶךָ וַיִּלְךְ אִתּוֹ שִׁמְעוֹן"¹. וכך כתב הרד"ק²:

"רב מהם - היה חלקם יותר ממה שראוי להם כי כבשו הרבה מהארץ ובני שמעון עלו עמם להלחם, כמו שכתוב בספר שופטים 'ויאמר יהודה לשמעון אחיו וגו'."

החיבור בין יהודה לשמעון איננו חדש

עיון בפרשיות נוספות בתנ"ך מלמד שהקשר בין שבט יהודה לשבט שמעון איננו חדש. כבר בברכת יעקב לבניו באה הברכה לשבט יהודה מיד לאחר הברכה לשמעון ולוי. ומקור נוסף לחיבור שבין יהודה לשמעון מוצאים אנו בפרשת וזאת הברכה. בברכת משה לשבטי ישראל בסוף ימיו מוזכרת ברכת משה לשבט יהודה, "וְזֹאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע ה' קול הַהוֹדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֵנוּ יְדִיו רַב לוֹ וְעִזָּר מִצְרֵיו תִּהְיֶה"³, ואילו ברכה לשבט שמעון לא מוזכרת. ומבואר ברש"י שם, שבברכה ליהודה רמז משה ברכה לשמעון, שכן בלידתו של שמעון נאמר "וַתֹּאמֶר כִּי שְׁמַע ה' כִּי שְׁנוּאָה אֲנִי... וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן", ולפיכך ברך משה את יהודה בלשון 'שמע ה', כדי לבטא בכך ברכה מרומזת לשמעון. וכאשר אמר משה "יְדִיו רַב לוֹ וְעִזָּר מִצְרֵיו תִּהְיֶה", רמז בכך שאף כשחלקו את ארץ ישראל לשבטים, נטל שבט שמעון את חלקו בתוך הנחלה שנפלה בגורלו של שבט יהודה, וברך משה את יהודה שיכבוש מיד צריו ארצות רבות יותר מהראוי לו לנחלתו, כדי שייספיק לו להקצות מהן נחלה לשמעון.

ומדוע לא ייחד משה ברכה לשמעון בפני עצמו, מפני מה שעשה בשיטים, שנכשלו שם ישראל בבנות מואב ונצמדו לבעל פעור⁴, ועיקר החוטאים היו משבט שמעון⁵. ומקור דברי רש"י במדרש תהלים, ושם מוסיפים חז"ל⁶ משל, וזו לשון המדרש:

"משל לשור שהיו עסקיו רעים, מה עשו קשרו ארי אצל אבוסו, והוא רואה אותו ותש כחו, כך נמשל יהודה לארי, שנאמר: 'גור אריה יהודה' (בראשית מט, ט), ושמעון נמשל כשור, לפי שהיה מזל שור."

¹ יהושע א, ג.

² רד"ק יהושע יט ט.

³ דברים לג, ז.

⁴ ראה במדבר כה, א.

⁵ ראה רש"י במדבר כו, יג.

⁶ מדרש תהלים שוחר טוב צ, ג.

⁷ פרי פרשת וזאת הברכה שמח, ז.

⁸ ראה ספרי דבי רב לרבי דוד פארוז שם.

⁹ בראשית מט, ה-ז.

¹⁰ ראה במדבר לה, א-ח.

ישראל. דוד המלך, ברגע הקשה, כששמע את נתן הנביא מוכיח אותו ואומר לו "אתה האיש!"¹⁴, לא התווכח ולא טען טענות להגנתו, אלא מיד אמר: "חטאתי לה!"¹⁵.

לאחר חולשת שמעון נזכרת גבורת יהודה

הזכרנו שבברכת יעקב לבניו, תחילה נתברכו שמעון ולוי ומיד בסמוך נתברך יהודה. בברכה לשמעון ולוי משולבת תוכחה, ולאחר אזכור החולשות שאצל שמעון ולוי, מוזכרת עוצמתו הגדולה של שבט יהודה, וכך נאמר:

"יהודה אתה יודוך אֶחָיִךְ יָדָךְ בְּעֶרְףְּ אֵיבֶיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ: גֹר אֶרְיָה יְהוּדָה מִטָּרְף בְּנֵי עֲלִיית כָּרַע רֶבֶץ כְּאֶרְיָה וּכְלָבִיא מִי קִימָנוּ: לֹא יְסוּר שֶׁבֶט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֵק מִבְּיַן רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילוֹ וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים..."¹⁶.

יהודה זכה לקבל הוד מלכות, ולא תסור מלכותו מישראל גם לעתיד לבוא במלוך מלך המשיח.

התמודדותו של שמעון בעריות

אצל שבט שמעון בולטת ההתמודדות עם עריות. בפרשת דינה מתגלים שמעון ולוי כלוחמים אמיצים התובעים את עלבונה של דינה ואת עלבונה של המשפחה כולה על כך שנטמאה תחת שכם בן חמור, "וַיֹּאמְרוּ הַכְּזוֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת אַחֹתֵינוּ"¹⁷. שאלה זאת אין אחריה תשובה מצד יעקב, ולא כל כך ברור אם יעקב קיבל את דבריהם, ואם הסכים עם מעשיהם. רק בסוף ימיו, כאשר הוכיח יעקב את שמעון ולוי על מעשיהם, נגלה כי יעקב ראה פגם במעשה שמעון ולוי.

ניסיון נוסף לפגוע בקדושת הבית הישראלי מופיע בסוף פרשת בלק, שם פועל בלעם כדי להחדיר לתודעה הישראלית את תרבות הטומאה של הגויים, וגורר את העם לכישלון בעריות, "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיִּחַל הָעָם לְזַנוֹת אֶל בָּנוֹת מֹאָב"¹⁸. ושוב נזכר שמעון, אך הפעם כמי שנכשל בעריות. זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון נגרר לחטא, וכנגדו קם פינחס בן אהרן הכהן משבט לוי וקנא לה'. וכך דרשו חז"ל¹⁹:

"מכל השבטים יצאו שופטים ומלכים, ומשבט שמעון לא קם לא שופט ולא מלך בשביל החטא שעשה זמרי בשבטים, ללמדך כמה חמורה הזנות".

בכל הדורות לא זכה שבט שמעון להעמיד שופט או מלך, וזאת כדי ללמד כמה חמור עוון הזנות.

באר שבע בתורה

תיאור נחלתו של שמעון חריג, שכן במקום תיאור גבולות נחלתו באה רשימת הערים שבתחומו, ללא תיאור הגבולות, וכך נאמר:

לא קיבל נחלתו כמו השבטים האחרים, אלא נחלתו כלולה בתוך נחלת שבט יהודה.

יהודה קידש שם שמים בפרהסיא

הגמרא בסוטה¹¹ מספרת על יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא, כאשר קפץ ראשון לים כשיצאו ישראל ממצרים, וכך היה המעשה: כשעמדו ישראל על הים וציוה עליהם משה מפי ה' שיסעו ויכנסו לתוך הים, התווכחו השבטים זה עם זה עד שקפץ נחשון בן עמינדב משבט יהודה וירד לים תחילה. כל השבטים לא בטחו בה' וכיחשו באמונתו ומיאנו לרדת לים כיון שעדיין לא נבקע, אבל שבט יהודה בטחו בה' וירדו לים, ועל ידי זה קידשו שם שמים. ובשכר זה זכה יהודה להיות מושל ומלך בישראל, שנאמר: "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם... הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלֹתָיו..."¹².

מדוע זכה יהודה במלכות?

טעמים נוספים לכך שיהודה זכה במלכות מובאים בזוהר הקדוש, וזו לשונו:

"מאי חמא קודשא בריך הוא למהיב מלכותא ליהודה מכל אחוהי? אלא אתון דשמיה חקיקן ביה, וקודשא בריך הוא יהב יקרא לשמיה, ובגין כך אחסין מלכותא.

ותו שמענא, יהודה הא אתון דשמיה. ודאי ד' ליתיה, אמאי? אלא דא דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני עלמא, דכתיב: 'זבקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם' וגו' (הושע ג, ה), הא דוד קשיר בשמיה".

כלומר נתן הקב"ה מלכות ליהודה יותר מלכל אחיו, משני טעמים:

א. באותיות שמו של 'יהודה' חקוק שם הוי"ה. והקב"ה נתן כבוד לשמו, ומשום כך ירש מלכות.

ב. ב'יהודה' חקוק שם הוי"ה כאמור, אבל האות דל"ת איננה חלק משם הוי"ה, אם כן מדוע יש אות דל"ת בשמו של יהודה? אלא דל"ת זו רומזת לדוד המלך שנקשר בשמו של יהודה יותר מכל בני העולם.

יהודה הכיר בטעותו

קדושת ישראל הולכת ומתבררת דרך שבט יהודה. מעשה יהודה ותמר¹³ מעיד על יכולתו של יהודה להכיר בטעותו ולחזור בו חרף הפגיעה בכבודו ומעמדו. הביזיון במקרה זה היה גדול ביותר, אך ברגע הקריטי, לאחר שציוה יהודה להוציא את תמר כלתו לשרפה, הגיע אליו שליחה של תמר ובידו הערבון אשר נתן לה. אם יהודה היה מחכה מעט, תמר כבר היתה מוצאת לשרפה, אך יהודה הזדרז לקום ולהודות מיד כשנודעה לו טעותו - "וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר: צָדָקָה מִמֶּנִּי!" - היא צודקת, אני לא בסדר!

תכונה זו של הכרה בטעות ויכולת לקבל אחריות על החטא, היא תכונה 'מלכותית' הניכרת גם אצל דוד מלך

¹⁴ שמואל ב' יב, ז.

¹⁵ שמואל ב' יב, יג.

¹⁶ בראשית מט, ח-י.

¹⁷ בראשית לד, לא.

¹⁸ במדבר כה, א.

¹⁹ ילקוט שמעוני שופטים רמז מב.

¹¹ סוטה לו ע"ב-לז ע"א.

¹² תהלים קיד, א-ג.

¹³ בראשית לח, יב-כו.

יהודה הוא המבוגר האחראי, הוא מעניק לשמעון כוח רוחני-מלכותי, כוח של הנהגה ושררה.

סוד באר שבע

בספר "שערי אורה"²⁶ לרבי יוסף ג'קטיליה, מבואר עניינה של באר שבע כך:

"ולפעמים נקרא שם אדני בתורה בכינוי 'באר', והטעם כי הוא באר מים חיים, שבו יתכנסו כל מיני שפע ואצילות של מעלה, כמו שאמרנו, ועל זה נאמר 'מעייני גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון', ובעוד שישראל צדיקים ומברכין מאה ברכות בכל יום כהוגן, הבאר הזאת מתמלאת ממים חיים משפע אצילות עליונה, ואז כולן עשירים מלאים כל טוב, שואבין מים חיים כפי צרכם, ולפעמים נקרא גם כן 'באר שבע', לפי שנמשכין עליה שבעה נחלים, דרך יסוד עולם, משבע מעלות עליונות.

וכנגד באר זאת יש באר אחרת מבחוץ, עם שאר כמה בארות מלאות נחשים ועקרבים ונקראין 'בארות נכריות', ועליהם נאמר: 'כי שוחה עמוקה זונה ובאר צרה נכריה' (משלי כג, כז). וכל אותם שהם רשעים גמורים אין להם זכות לשאוב מבאר שבע, ונופלים בבאר צרה נכריה, אותם הנמשכים אחר עבירות קשות".

המהר"ל במקומות אינספור מציין שהמספר שבע בתורה ובדברי חז"ל מייצג את עולם הטבע. ששת המספרים הראשונים מייצגים את הצד החומרי של עולם הטבע (כנגד שישה קצוות: מזרח, מערב, צפון, דרום, מעלה ומטה), והמספר השביעי את שלמותו. ששת ימי השבוע הם ימי החול, והיום השביעי הוא המקודש ומשלים את עולם הטבע. בדומה לזה, גם בשנות השמיטה: שש שנים של עבודת האדמה, והשנה השביעית מקודשת לה. בשנות היובל נכפל התהליך שבע פעמים, ושנת החמישים היא מעל כולן. בדומה לזה, שבעת המינים מייצגים את שבח ארץ ישראל מבחינה חומרית, גוי חייב בשבע מצוות בני נח, ועוד.

המספר שבע מסמל את תפקידו בעולם, לרומם את עולם הטבע ולזהות את האלקות המתגלה בטבע. זה תפקידו בחגי ישראל ובשבתות, ולכן המספר שבע תופס מקום מרכזי ביותר בתוכם. ובהתאם לזה במזמור י"ט בתהלים העוסק בגרמי השמים, "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵי מַגִּיד הַקִּיּוֹעַ"²⁷, לאחר שבעה פסוקים המוקדשים לעולם הטבע בא פסוק שמיני המציין את מעלתה של התורה שהיא למעלה מהטבע, "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ"²⁸.

ממדבר שממה לבאר מים חיים

באר שבע יכולה להיות מדבר שממה, "וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע בְּמַדְבַּר בְּאֵר שֶׁבַע"²⁹, ובכוחה להיות נווה מדבר. שבת שמעון מופקד על הבאר, ושבת יהודה חופף עליו מלמעלה ומעניק לו את תכונות המלכות הנדרשות על מנת שהבאר תהיה 'באר מים חיים' המתמלאת מ'מים חיים משפע אצילות עליונה'.

"וַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בְּאֵר שֶׁבַע וּשְׁבַע וּמוֹלְדָה: וַחֲצַר שׁוּעַל וּבְלָה וְעֵצָם: וְאֶלְתוֹלַד וּבְתוֹל וַחֲרָמָה: וְצִקְלָג וּבֵית הַמְּרַכְבוֹת וַחֲצַר סוּסָה: וּבֵית לְבָאוֹת וְשְׂרוּחַן עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וַחֲצַרְיָהן: עֵיִן רַמּוֹן וְעֵתֶר וְעֵשׂוֹן עָרִים אַרְבַּע וַחֲצַרְיָהן: וְכָל הַחֲצָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הָעָרִים הָאֵלֶּה עַד בְּעֵלְת בְּאֵר רָאמַת נֶגֶב"²⁰.

העיר המרכזית בנחלת שבט שמעון היא באר שבע. באר שבע נזכרת לראשונה בתורה בפרשיית גירוש ישמעאל, וכך נאמר:

"וַיִּשְׁכְּמוּ אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיִּקַּח לָחֶם וַחֲמַת מִיִּם וַיִּתֵּן אֶל הָגֵר שֵׁם עַל שְׂכָמָה וְאֵת הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַחָה וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע בְּמַדְבַּר בְּאֵר שֶׁבַע"²¹.

רש"י שם מבאר, שמכיון שראתה עצמה יוצאת מתחת רשותו של אברהם, חזרה לקלוקלה ולעבודה הזרה של בית אביה. וזה קרוי 'ותתע', כיון שעבודה זרה היא הבל ומעשה תעתועים. מאורע זה התרחש במדבר הסמוך לעיר באר שבע, ומיד אחריו באה פרשיית כריתת הברית בין אברהם לאבימלך, והפעם באר שבע היא נושא מרכזי בפרשה – אברהם הציע לפני אבימלך שבא כבשות צאן כעדות על כך שהוא מכיר בזכותו של אברהם על הבאר, ומשום כך נקרא המקום 'באר שבע', על שם שבע הכבשות, וכן 'שבע' לשון 'שבועה'. ושם נטע אברהם אשל שיראה למרחוק ויהווה אות וסימן לעיני הצופים, שיש כאן מקום חניה טובה, ויסורו מן הדרך ויכנסו ויגלו את אור האמונה.

בתוך מדבר השממה המסמל את הריחוק והסכנה, "המוליךך בְּמַדְבַּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נְחֹשׁ שָׂרָף וְעֶקֶב וְצִמְאוֹן"²², מהווה העיר באר שבע נווה מדבר, והופכת את המדבר 'לעֵדוֹן', "וַיִּשְׂם מְדַבְּרָה כְּעֵדוֹן וְעֶרְבָתָה כְּגֵן הַחַיִּים"²³.

פעם שלישית נזכרת באר שבע בסיום פרשת העקידה, וכך נאמר: "וַיִּשָּׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשָּׁב אַבְרָהָם בְּבְאֵר שֶׁבַע"²⁴. בהמשך נדד יצחק לגרר בשל הרעב והתברך יבולו, אך לאחר מאבק על בארות המים שחפר אברהם וסתמום פלשתים, שב יצחק לבאר שבע, בנה מזבח וקרא בשם ה'. הולדת יעקב ועשיו אף היא היתה בבאר שבע, אך משגדלו הנערים נאלץ יעקב לברוח מפני עשיו אחיו, וגלה לחרן לביתו של לבן הרשע.

באר שבע היא המנועול הדרומי של ארץ ישראל, ולכן כשרוצים לתאר את הקצה הדרומי של ארץ ישראל, אומרים "מדן ועד באר שבע"²⁵. בבאר שבע היה קצה הגבול שבו היתה התיישבות יהודית בצד הדרומי. באר שבע היא נקודת הקצה של הקודש ובה מנחיל אברהם אבינו את האמונה לעולם.

שבט שמעון נדרש להמשיך את הנחלת האמונה בעולם ממקום מושבו בבאר שבע, ודווקא הוא נבחר לכך, כי הוא הלוחם הגדול על כבודם של ישראל והרחקתם מן הטומאה כפי שהתגלה בפרשת דינה. אך יחד עם זאת שבט שמעון זקוק לתמיכה, שמא יכשל כפי שקרה לזמרי נשיא השבט, ולכן יהודה פורס חסותו עליו ומעניק לו מתכונת המלכות שבו.

²⁰ יהושע יט, ב-ח.

²¹ בראשית כא, יד.

²² דברים ח, טו.

²³ ישעיה נא, ג.

²⁴ בראשית כב, יט.

²⁵ ראה שמואל ב' יז, יא; מלכים א' ה, ה.

²⁶ שערי אורה שער א.

²⁷ תהלים יט, ב.

²⁸ תהלים יט, ח. ראה דרך חיים אבות פ"ו, מ"א.

²⁹ בראשית כא, יד.